

JAARVERSLAG 1989

Mijnheer de Minister,

De statutaire vergaderingen (drie plenaire en zes sectie-vergaderingen) hebben plaatsgehad in de lokaliteiten van het Paleis der Academiën in Brussel op 30 januari, 29 mei en 30 oktober 1989.

Lezingen gehouden op de plenaire vergaderingen :

J.-H. MICHEL : *Plaidoyer pour les coordonnées métriques de la projection Lambert.*

L. VAN DURME : *De Romaanse plaatsnamen in de streek tussen Aalst en Brussel.*

De talrijke plaatsnamen met een Romaans uitzicht die men in de streek tussen Aalst en Brussel aantreft, houden al meer dan zestig jaar onze grootste toponymisten bezig.

Voor al de interpretatie van de 'taaleiland-situatie' van al deze namen (ca. 25 km ten noorden van de huidige taalgrens) heeft aanleiding gegeven tot een vrij hardnekkig dispuut : zijn de namen ontstaan in de mond van een residuele groep Romaanstaligen die het Land van Asse en omgeving bewoonden vanaf de Romeinse tijd en aldus de noordelijke kop vormden van het vroegmiddeleeuwse Romaanse taalgebied (Petri; Gysseling) of gaat het hier om plaatsnamen die hun ontstaan danken aan de immigratie van een aanzienlijke groep Romanen, in casu (vooral Luxemburgse) steenhoudersfamilies, b.v. in de loop van de 11de eeuw (Carnoy; Lindemans met steun van Herbillon) ?

Door hernieuwd bronnenonderzoek kwam een berg aanvullend materiaal, zowel toponymisch als antroponymisch, aan het licht, wat ons al in staat stelde om een aantal van Lindemans' verklaringen te herzien (*Rommerveld, Ruwheidbroek, etc.*).

Met het oog op een evaluatie in het licht van de bovengenoemde controversen, werd al dat materiaal aan een (eerste) reeks toetsingen onderworpen : structureel-typologisch, semantisch (o.a. topografische concordantie), topolectisch, fonetisch-dialectologisch en in zijn geografische verspreiding.

Aangezien een dergelijke doorlichting globaal veeleer in de richting van allochtone oorsprong lijkt te wijzen, hebben wij ons onderzoek voorlopig toegespitst rond een tweetal hoofdelementen die ook Lindemans reeds had vooropgesteld : de abdij van Affligem en de exploitatie van de lokale steengroeven.

De formulering van evenwichtige en valabele slotbeschouwingen zal evenwel enkel mogelijk zijn na grondige vergelijking met de resultaten van het onderzoek in andere taalcontactgebieden zoals zuidelijk Vlaanderen, de streek ten zuiden van Brussel, zuidelijk Limburg, de Oostkantons, de Moezelstreek en diverse andere gebieden op de Germaans-Romaanse taalgrens zoals het oude Retië en, ten tweede, na een deugdelijke verklaring van vele vooralsnog enigmatische plaatsnamen naar betekenis en vorm (met verwijzing naar het dialect van het Romaanse moedergebied), waarbij dan de welwillende medewerking van de collega's van de Waalse afdeling ten zeerste op prijs gesteld zou worden.

J. GOOSSENS : *In Memoriam J. L. Pauwels.*

Lezingen gehouden in de Vlaamse afdeling :

V. F. VANACKER : *Een syntactische verkenning van het materiaal van P. Willems.*

In tegenstelling met wat vaak wordt gedacht, is het materiaal-Willems ook voor syntactisch onderzoek te gebruiken. Doordat Willems ook veel aandacht besteedde aan morfologische feiten, kunnen uit dat materiaal ook morfosyntactische items worden gehaald. De spreker karakteriseert aan de hand van een kaart de vormen waarmee Ndl. *bijtjds* wordt weergegeven. Hij maakt een onderscheid volgens het nominale deel (tjids, tijd, tijde(n)) en volgens het voorzetsel. Van oost naar west vermindert de suprematie van *tjids* in de combinatie *bij tjids*. Zo is er een zone van *bij tijd* in het zuiden van Brabant. Het westelijkste deel van Vlaanderen kent *tijde(n)* in de verbinding aan *tijde(n)*; vgl. D. beizeiten.

Uit een recente enquête bij studenten bleek dat *tijde(n)* niet zo vaak meer voorkomt in West-Vlaanderen. In Oost-Vlaanderen schijnt een evolutie aan de gang te zijn, waarbij *tijds* vast verbonden wordt met *in* naast *tijd* met *op*.

Op de vraag of het materiaal geschikt is voor vergelijkend syntaxisonderzoek van dialecten, mag, volgens S., bevestigend worden geantwoord. Wel betreurt hij dat te weinig wordt gelet op het aanbrengen van concurrerende vormen. Het historisch onderzoek wordt ook bemoeilijkt doordat bij de enquête bijna geen semantische kenmerken werden gegeven.

K. ROELANDTS : *De Oudvlaamse plaatsnaam Sausele en Mnl. souwe.*

De plaatsnaam *Sausele* komt voor in 966, in een oorkonde voor de Gentse Sint-Pietersabdij. De spelling *au* wijst in de 10de eeuw normaal op Oudndl. *auw*. Ogm. **sauwa-/sawwa-* heeft Wgm. en Ngm. reflexen met de betekenis « sap, vocht ». Aan fem. **sawwon-* beantwoordt Mnl. *souw(e)* « goot, greppel, riool ». De Idg. wortel is **seu-*, ablaut **sou-*, waarbij ook Mnl. *so(o)de* en het werkwoord *zieden*.

Mnl. *sode* wordt later verward met *souw*, vooral in het Brabants, waar na 1400 vele varianten optreden, b.v. *zoe*, *su(e)we*, *zouwe*, *zauwe*, *zoewe*, *so(e)ie* enz. In Limburg en (West-)Vlaanderen overheerst *suwe/souwe*. Steunend op *Sausele* wordt gezocht naar een aanvaardbare verklaring van de uiteenlopende vormen.

J. GOOSSENS : *Ik en Trijntje Cornelis.*

Spreker behandelt het repeterend gebruik van het subject-pronomen *ik* in de Zuidnederlandse dialecten : suppletorisch in hoofdzinnen met vooropgeplaatst subject (ik heb ik dat gedaan), reduplicerend in hoofd- en bijzinnen na de pv (gisteren heb ekik dat gedaan, had ekik dat geweten, ...), reduplicerend in bijzinnen na een complementierend voegwoord of pronomen (ik zei dat ekik het gedaan had) en suppletorisch-reduplicerend in hoofdzinnen met vooropgeplaatst subject (ik heb ekik dat gedaan). Hij bespreekt een kaart met de verspreiding van de suppletorische en suppletorisch-reduplicerende vormen en gaat dan in op het voorkomen van repeterende vormen in 17de-eeuwse kluchten waarin Antwerps

dialect wordt gesproken. Huygens blijkt in Trijntje Cornelis het suppletorische en het zuiver reduplicerende type nog duidelijk uit elkaar te houden. Suppletorisch-reduplicerende vormen in hoofdzinnen met vooropgeplaatst subject zijn bij hem nog zeldzaam. Dit type, dat als een contaminatie te beschouwen is, heeft zich kennelijk pas later in het Brabants en Oostvlaams algemeen kunnen doorzetten.

In de Waalse afdeling werden eveneens drie lezingen gehouden.

Het *Bestuur van de Commissie* voor de periode mei 1989 tot mei 1991 is als volgt samengesteld : J. M. PIERRET, voorzitter; M. HOEBEKE, ondervoorzitter; M. HOEBEKE, voorzitter Vlaamse afdeling; W. BAL, voorzitter Waalse afdeling; J. TAELEMAN, secretaris Vlaamse afdeling; J. GERMAIN, secretaris Waalse afdeling; F. DEBRABANDERE, secretaris-generaal.

De *Handelingen LXI* (1988) telden 192 bladzijden. Ze werden geruild met een aantal tijdschriften en wetenschappelijke instellingen (zie lijst). De door aankoop of ruil verkregen werken werden gedeponeerd in onze bibliotheek, die ondergebracht is in de bibliotheek van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België. Honderd exemplaren werden de wetenschappelijke centra van de Belgische universiteiten ter beschikking gesteld, ten behoeve van vorsers en studenten.

Inzake straatnaamgeving werd de Commissie in 1989 door talrijke Brusselse en Waalse gemeenten geraadpleegd.

De Commissie heeft de *taalkundige revisie van de geografische namen van de stafkaarten* die door het Nationaal Geografisch Instituut uitgegeven worden, voortgezet. Voor de Vlaamse afdeling heeft het Instituut voor Naamkunde in Leuven onder leiding van K. ROELANDTS advies

uitgebracht i.v.m. 297 toponiemen in 18 Limburgse gemeenten : As, Bilzen, Diepenbeek, Dilsen, Genk, Hoeselt, Houthalen-Helchteren, Lanaken, Maaseik, Maasmechelen, Meeuwen-Gruitrode, Opglabbeek, Peer, Rekem, Riemst. Tongeren, Voeren, Zutendaal. In de Waalse afdeling werd het onderzoek gedaan door J. LECHANTEUR en J. M. PIERRET.

Met de meeste hoogachting,

Brugge, 31 december 1989.

De Secretaris,

F. DEBRABANDERE.

De voorzitter,

J. M. PIERRET.